

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.137.5

DOI <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2020.4/36>

Бабенко О.Г.

Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України

ДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ І РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВОГО

У статті розглядаються окремі періоди розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного. Відмічається, що вивчення генези нормативних положень стосовно неповнолітнього підозрюваного уможливить з'ясування динаміки змін процесуального статусу цього суб'єкта та використання їх змісту для розробки оптимальних правових приписів. Констатується, що аналіз законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного дає можливість серед інших історичних періодів виокремити такі, як дореволюційний і радянський. Підкреслюється, що для досудового розслідування приписи процесуального законодавства дореволюційного періоду не встановлювали кардинальних відмінностей між правовим положенням повнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) та правовим положенням неповнолітньої особи у відповідному статусі. Винятком була правова регламентація спеціального запобіжного заходу – передання неповнолітнього під нагляд. Також зазначається, що за змістом процесуальних норм дореволюційного періоду на стадії судового розгляду справи неповнолітній правопорушник мав більш розширені права та гарантії (участь захисника та законних представників), котрі в ході подальших реформ процесуального законодавства поступово трансформувалися на стадію досудового розслідування. Наголошується, що радянський період розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного умовно можна розділити на два етапи: I етап – 1917–1958 рр. та II етап – 1958–1991 рр. Перший етап відрізнявся нормативними приписами, що зумовлювали превалювання обвинувально-карального характеру здійснення досудового розслідування щодо злочинів неповнолітніх. На другому етапі нормативними актами вперше встановлювалися особливості процесуального положення неповнолітнього на стадії досудового розслідування, а саме регламентувалися додаткові гарантії реалізації неповнолітнім підозрюваним права на захист, права на представництво, права на свободу тощо. Визначаються перспективи дослідження у вказаному напрямі, зокрема виокремлення інших історичних періодів розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного; висвітлення генези наукових поглядів стосовно неповнолітнього підозрюваного.

Ключові слова: неповнолітній підозрюваний, досудове розслідування, процесуальний статус, дореволюційний період, радянський період, законодавство, нагляд, захисник, гарантії.

Постановка проблеми. Якісне удосконалення кримінального процесуального положення неповнолітнього підозрюваного зумовлює наукове опрацювання питання історичного розвитку законодавства щодо такого неповнолітнього учасника досудового розслідування. Вивчення генези нормативних положень стосовно неповнолітнього підозрюваного уможливить з'ясування динаміки змін процесуального статусу цього суб'єкта та використання їх змісту для розробки оптимальних правових приписів. Тому наукове дослідження

питання, що поставлене у заголовок цієї статті, є актуальним і своєчасним для доктрини та практики кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти процесуального положення неповнолітнього підозрюваного вивчали такі вчені, як А.П. Гагаловська, А.В. Захарко, О.О. Кочура, О.М. Крукевич, Г.В. Куканова, Л.М. Лобойко, Л.М. Палюх, В.В. Романюк, Ю.П. Тимошенко, О.О. Юхно та ін. Втім, нині залишається невпевністю дослідженим питання щодо генези зако-

нодавства щодо неповнолітнього підозрюваного, зокрема у дореволюційний і радянський історичні періоди.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження дореволюційного та радянського періодів розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного. Ця мета передбачає виконання таких завдань: розгляд дореволюційного періоду розвитку процесуального законодавства стосовно неповнолітнього підозрюваного; висвітлення радянського періоду генези законодавства щодо вказаного учасника кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання кримінального провадження щодо неповнолітніх на території України врегульовувалися у законах поетапно залежно від розуміння суспільством емоційно-розумової діяльності дитини, обсягу прав і законних інтересів неповнолітнього підозрюваного, необхідності запровадження додаткових гарантій їх захисту, усвідомлення доцільності встановлення меж у застосуванні закону до неповнолітніх і дорослих тощо.

Становлення процесуального статусу вказаного учасника кримінального провадження у різні часи мало свої особливості, залежно від яких серед історичних періодів розвитку кримінального процесуального законодавства можна виокремити такі, як дореволюційний і радянський. Розглянемо кожен із них окремо.

Дореволюційний період. Згідно з нормами Статуту кримінального судочинства 1864 р. (далі – Статут) [1] досудове розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми, загалом відбувалося за процедурою, що застосовувалася до дорослих злочинців, з обов'язковим визначенням питання про повне розуміння дітьми вчиненого діяння. Ця обставина бралася до уваги при призначенні кримінального покарання.

О. Мірлес писав, що у разі, коли судовий слідчий визнає за необхідне притягнути як обвинуваченого неповнолітнього від 10 до 17 років, то він проводить розслідування щодо всіх обставин, які можуть слугувати підставою для судження про те, чи діяв обвинувачений із розумінням, причому звертати особливу увагу на ступінь його розумового та морального розвитку й усвідомлення протиправності вчиненого ним діяння, а також причини, що спонукали його вчинити злочин [2, с. 60].

З наведеного постає логічне питання про способи встановлення віку неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого). З цього приводу О. Мірлес відзначав: «Оскільки вік має значення

при призначенні покарання, то показання про літа потребують ретельної перевірки. Посвідчуються літа зазвичай метричним свідоцтвом» [2, с. 60].

Аналіз Статуту показав, що наведений вченим спосіб перевірки віку не був єдиним. Так, ст. 413 Статуту передбачено, що у разі відсутності метричних книг вік перевірявся з ревізьких сказок або інших документів, а у разі відсутності цих довідок і документів вік обвинуваченого визначався за допомогою освідування, проведеного судовим лікарем [1].

Отже, Статут визначав вік неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) обставиною, яка підлягає встановленню, а також визначав способи його з'ясування.

Окрім того, у Статуті регламентувалися і певні особливості стосовно застосування до неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) заходів процесуального примусу. Зокрема, слід звернути увагу на застосування запобіжних заходів щодо неповнолітніх у дореволюційний період.

Так, приписи ст. 416, 416-1, 416-2 Статуту, окрім типових примусових заходів (відібрання виду на проживання або зобов'язання підпискою про явку до слідства та «невідлучка» з місця мешкання; віддання під особливий нагляд поліції; віддання на поруки; взяття застави; домашній арешт; взяття під варту) передбачали такий спеціальний захід, як віддання неповнолітніх під нагляд (поміщення у виправні приюти та колонії, нагляд благонадійних осіб та утримання у монастирях) [1; 3, с. 20–21].

С.В. Позишев вказував, що неповнолітні від 10 до 17 років замість взяття під варту поміщуються на час судового розгляду у виховно-виправні заклади чи в монастирі їхнього віросповідання або віддаються під відповідальний нагляд із зобов'язанням доставити їх до суду батькам, особам, на утриманні яких вони перебувають, або іншим благонадійним особам [4, с. 275].

П.І. Люблінський, характеризуючи наведений запобіжний захід, зазначав, що головною відмінністю нагляду є несаможиттєвість обвинуваченого, а також до уваги береться загальна здатність морального впливу та нагляду над неповнолітнім. Сутність Закону від 02 червня 1897 р., як пише П.І. Люблінський, зводиться до такого: неповнолітні розподіляються на дві групи – до 14 років, а також від 14 до 17 років. Перші, якщо виникає необхідність взяття їх під варту, поміщуються на час слідства та суду до виправних приютів або у колонії для неповнолітніх злочинців, інші заклади чи віддаються під нагляд [5, с. 377–378]. Що ж

стосується другої групи (від 14 до 17 років), то, за даними Н.Н. Розіна, вони переважно поміщуються до приотів чи колоній для малолітніх, а за неможливості – утримуються в особливих приміщеннях, призначених для них у тюрмах або арештних домах. Така поміщення слідчий повинен узгодити з адміністрацією такого закладу, а при поміщенні до монастиря – з архієреєм [6, с. 513].

Таким чином, можна підсумувати, що такий примусовий захід, як передання неповнолітнього під нагляд охоплював дві особливі форми – поміщення та нагляд. Відмінність між останніми була у тому, що за першою формою неповнолітній віддавався під нагляд закладу, а за другою – відповідній особі.

Інші особливості правової регламентації процесуального статусу неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) у дореволюційний період стосувалися стадії судового розгляду. Зокрема, нормативними приписами Статуту для цього етапу провадження закріплювалися процедура залучення захисника та законних представників неповнолітнього [7, с. 483; 8, с. 33–34].

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що кримінально-процесуальний статус неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) за Статутом не мав кардинальних відмінностей від статусу повнолітнього злочинця за винятком одного спеціального запобіжного заходу. Водночас слід зауважити, що на стадії судового розгляду справи неповнолітній правопорушник мав більш розширені права та гарантії (участь захисника та законних представників), котрі в ході подальших реформ процесуального законодавства поступово трансформувалися на стадію досудового розслідування.

Радянський період. КПК УРСР 1922 р. містив лише окремі нормативні положення щодо неповнолітніх обвинувачених. Так, зокрема, приписами ст. 40 Кодексу передбачалося, що за наявності у справі декількох обвинувачених, із котрих один чи декілька є неповнолітніми (менш 16 років), справа щодо останніх має бути виділена та передана у Комісію про неповнолітніх [9]. Вказана особливість також відзначалася у доктрині кримінального процесу [10, с. 9, 20].

КПК УРСР 1927 р. загалом не змінив порядок досудового розслідування злочинів щодо неповнолітніх, однак містив окремі згадки про них. Так, згідно з п. «е» ст. 4 Кодексу кримінальну справу не може бути порушено, а порушена підлягає закриттю, якщо особа, котра притягається до відповідальності, не досягла 14-річного віку,

а у передбачених ст. 11 Кримінального кодексу – 12 років. Аналогічний зміст процесуальних норм випливав щодо провадження дізнання у справах щодо неповнолітніх (п. 4 ст. 101 Кодексу) [9].

07 квітня 1935 р. РНК СРСР і ЦВК СРСР прийнято постанову «Про заходи боротьби зі злочинністю неповнолітніх» [11]. Цією постановою було внесено зміни до кримінального та кримінально-процесуального законів, зокрема: закріплення кримінальної відповідальності з 12-річного віку за ряд злочинів (крадіжки, тілесні ушкодження, вбивство, замах на вбивство); ліквідація Комісій у справах неповнолітніх [11]. Таким чином, відбулося фактичне зрівняння правового процесуального неповнолітнього та дорослого підозрюваного.

Е.Б. Мельникова вказує, що відмова від допомоги комісій, незважаючи навіть на недоліки у правовому забезпеченні, особливо в період тотальної боротьби з дитячою безпритульністю та бездоглядністю, свідчила про висування на перший план боротьби зі злочинністю неповнолітніх каральних методів та органів, що їх застосовують [12, с. 62].

Сучасники тих подій – Л.М. Кривоченко, Г.М. Мінковський, В.П. Лихолат, Ю.А. Курбанов – описували її як процес безперервної боротьби зі злочинністю неповнолітніх як частиною злочинності загалом із метою її викорінення [13 с. 12; 14, с. 58–59; 15, с. 7; 16, с. 18].

Отже, радянське кримінально-процесуальне законодавство за наведений період часу мало каральний характер щодо боротьби зі злочинністю неповнолітніх. Тогочасні процесуальні норми не містили спеціальних гарантій захисту прав неповнолітніх підозрюваних. У зв'язку з цим правоохоронні органи здійснювали кримінальне переслідування неповнолітніх осіб, які підозрювалися у вчиненні злочину, збираючи «обвинувальні» докази за відсутності будь-яких засобів захисту прав і свобод.

Наступні два десятиліття, до набуття чинності Основ кримінального судочинства СРСР і союзних республік 1958 р., змін у правовому регулюванні процесуального статусу неповнолітнього підозрюваного не було здійснено. Цей факт вказується і в юридичній літературі [17, с. 38].

Р.Д. Рахунов, характеризуючи тогочасний кримінальний процес, вказує, що на стадії попереднього розслідування обвинувачених, не будучи стороною, був не вправі брати безпосередню участь у розслідуванні. Слідчий, керуючись інтересами розкриття злочину та викриття винних, не може зробити матеріали слідства надбанням обви-

нуваченого доти, поки обставини не дозволять це зробити, та повідомляє їх обвинуваченому лише тою мірою, якою це диктується умовами слідства. Тому на попередньому слідстві обвинувачений займає специфічне становище та не наділений тією повнотою прав, якими він наділений у суді [18, с. 182].

Нове кримінально-процесуальне законодавство, – продовжує Р.Д. Рахунов, – значно розширило його права на стадії попереднього слідства та дізнання, що є новим кроком на шляху подальшої демократизації радянського кримінального процесу [18, с. 182].

Так, Основами кримінального судочинства СРСР і союзних республік 1958 р. передбачалося, що: розгляд справ неповнолітніх здійснюватиметься Комісіями у справах неповнолітніх (ст. 5 (1) Основ); участь захисника у справах неповнолітніх є обов'язковою (ст. 22 Основ) [19].

Запровадження обов'язкової участі захисника, на наш погляд, стало підґрунтям для подальшого удосконалення процесуального статусу неповнолітнього підозрюваного у частині додаткових гарантій захисту його прав і свобод.

У 1960 р. був прийнятий новий КПК УРСР [20]. Перша редакція кодексу містила лише деякі положення, що стосувалися проваджень щодо неповнолітніх. Серед нововведень досудового розслідування необхідно назвати такі:

- попереднє слідство згідно зі ст. 111, 112 КПК УРСР обов'язково проводилося у всіх без винятку справах про злочини неповнолітніх і здійснювалося слідчими органів внутрішніх справ;

- при вирішенні питання про санкцію на арешт неповнолітнього підозрюваного або обвинуваченого прокурор відповідно до вимог ст. 157 КПК УРСР зобов'язаний був ретельно ознайомитися з усіма матеріалами, що містять підстави для взяття під варту, а також у будь-якому разі особисто допитати неповнолітнього;

- згідно зі ст. 45 КПК УРСР участь захисника при провадженні дізнання, попереднього слідства визначалася обов'язковою, крім випадків відмови підозрюваного від нього (це правило стосувалося також і дорослих злочинців);

- положення ст. 164 КПК УРСР передбачали спеціальний запобіжний захід щодо неповнолітніх – поміщення неповнолітнього обвинуваченого до дитячої установи та віддання під нагляд батьків чи опікунів [20].

30 серпня 1971 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР «Про внесення доповнень і змін до Кримінально-процесуального кодексу Україн-

ської РСР», окрім іншого, кодекс було доповнено новим розділом – Провадження в справах про злочини неповнолітніх [21].

Новий розділ складався з 1 глави та 16 статей і містив: перелік обставин, що підлягають встановленню у справах про злочини неповнолітніх; порядок затримання і взяття під варту неповнолітнього; обов'язки прокурора при дачі санкції на арешт неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого); віддання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи; порядок виклику неповнолітнього обвинуваченого, пред'явлення обвинувачення і допит неповнолітнього обвинуваченого; передбачена обов'язкова участь педагога або лікаря, батьків чи інших законних представників при допиті та пред'явленні обвинувачення; порядок виділення справи про злочин неповнолітнього в окреме провадження; порядок пред'явлення матеріалів справи неповнолітньому обвинуваченому [21].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що радянський період розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного умовно можна розділити на два етапи: I етап – 1917–1958 рр. та II етап – 1958–1991 рр.

Перший етап характеризувався превалюванням обвинувально-каральної функції у здійсненні досудового розслідування справ щодо злочинів неповнолітніх, яке здійснювалося на тлі загальносоюзного напрямку на боротьбу зі злочинністю неповнолітніх як складовою частиною усієї злочинності. На першому етапі були скасовані Комісії у справах неповнолітніх, закріплена кримінальна відповідальність із 12-річного віку за ряд злочинів (крадіжки, тілесні ушкодження, вбивство, замах на вбивство); не передбачалася участь захисника та інших учасників (законних представників, педагогів, лікарів) під час проведення слідчих дій за участю неповнолітнього підозрюваного.

Певним чином ситуація змінилася на другому етапі, який розпочався із прийняття Основ кримінального судочинства СРСР і союзних республік (1958 р.), а також КПК УРСР (1960 р. із подальшими змінами). Цими нормативними актами вперше встановлювалися особливості процесуального положення неповнолітнього як на стадії судового розгляду, так і на етапі досудового розслідування. Зокрема, такими нормативними актами забезпечувалося право на захист неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) шляхом встановлення обов'язкової участі захисника, запроваджувалася обов'язкова участь законних представників та інших спеціалістів (педагога

або лікаря) при проведенні розслідування, визначалися спеціальні процедури провадження, особливі види запобіжних заходів тощо.

Підсумовуючи викладене, можна дійти таких **висновків**.

1. Аналіз законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного дає можливість серед інших історичних періодів виокремити такі, як дореволюційний і радянський.

2. Для досудового розслідування приписи процесуального законодавства дореволюційного періоду не встановлювали кардинальних відмінностей між правовим положенням повнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) та правовим положенням неповнолітньої особи у відповідному статусі. Винятком можна назвати правову регламентацію спеціального запобіжного заходу – передання неповнолітнього під нагляд. Останній включав дві особливі форми: поміщення та нагляд. Відмінність між останніми була у тому, що за першою формою неповнолітній віддавався під нагляд закладу, а за другою – відповідній особі.

За змістом процесуальних норм дореволюційного періоду на стадії судового розгляду справи неповнолітній правопорушник мав більш розширені права та гарантії (участь захисника та законних представників), котрі в ході подальших реформ процесуального законодавства поступово трансформувалися у стадію досудового розслідування.

3. Радянський період розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного умовно можна розділити на два етапи: I етап – 1917–1958 рр. та II етап – 1958–1991 рр. Перший етап відрізнявся нормативними приписами, що зумовлювали превалювання обвинувально-карального характеру здійснення досудового розслідування щодо злочинів неповнолітніх. На цьому етапі радянського періоду розвитку кримінального процесуального законодавства були скасовані Комісії у справах неповнолітніх, закріплена кримінальна відповідальність із 12-річного віку за ряд злочинів (крадіжки, тілесні ушкодження, вбивство, замах на вбивство); не передбачалася участь захисника та інших учасників (законних представників, педагогів, лікарів) під час проведення слідчих дій за участю неповнолітнього підозрюваного. Певним чином ситуація змінилася на другому етапі, зокрема нормативними актами останнього вперше встановлювалися особливості процесуального положення неповнолітнього на стадії досудового розслідування, а саме регламентувалися додаткові гарантії реалізації неповнолітнім підозрюваним права на захист, права на представництво, права на свободу тощо.

Перспективами дослідження в цьому напрямі можуть стати: виокремлення інших історичних періодів розвитку законодавства щодо неповнолітнього підозрюваного; висвітлення генези наукових поглядів стосовно неповнолітнього підозрюваного.

Список літератури:

1. Статут кримінального судочинства 1864 р. URL: <https://moodle.oa.edu.ua/mod/resource/view.php?id=555>.
2. Мирлес А. Краткий курс русского уголовного процесса. Киев : Издательство И.И. Самоненко, 1912. 104 с.
3. Кузьмина О.Л. Процессуальная форма судопроизводства по уголовным делам в отношении несовершеннолетних : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Калининград, 2005. 228 с.
4. Познышев С.В. Элементарный учебник русского уголовного процесса. Москва : Издание Г.А. Лемана, 1913. 329 с.
5. Люблинский П.И. Свобода личности въ уголовномъ процессъ. Санкт-Петербургъ : Сенатская типографія, 1906. 703 с.
6. Розин Н.Н. Уголовное судопроизводство : пособие къ лекціямъ. Санкт-Петербургъ : Издание Юридического книжного склада «ПРАВО», 1914. 547 с.
7. Фойницкай И.Я. Курсъ уголовного судопроизводства : в 2 т. Санкт-Петербургъ : Сенатская типографія, 1910. Т. 2. 572 с.
8. Андриянова О.Ю. Особенности судопроизводства по уголовным делам о преступлениях несовершеннолетних : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Владимир, 2006. 193 с.
9. Уголовно-процессуальный кодекс УССР. Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. 123 с.
10. Петрухин И.Л. Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе. Москва : Наука, 1989. 256 с.
11. Постановление СНК СССР, ЦИК СССР «О мерах борьбы с преступностью среди несовершеннолетних» от 07.04.1935 № 3/598. URL: ru.wikisource.org/wiki/Постановление_ЦИК_и_СНК_СССР_от_7.04.1935_№_3/598.

12. Мельникова Э.Б. Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность / отв. ред. : Решетников Ф.М. Москва : Наука, 1990. 120 с.
13. Кривоченко Л.Н. Борьба с преступностью несовершеннолетних по советскому уголовному праву : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харьков, 1967. 26 с.
14. Миньковский Г.М. Основные этапы развития системы мер борьбы с преступностью несовершеннолетних. *Вопросы борьбы с преступностью*. 1967. Вып. 6. С. 47–59.
15. Лихолат В.П. Борьба с преступностью несовершеннолетних в Украинской ССР : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.715, 718. Киев, 1970. 22 с.
16. Курбанов Ю.А. Борьба с преступностью несовершеннолетних (по материалам Таджикской ССР) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Душанбе, 1968. 21 с.
17. Тарасов-Радионон П.И. Предварительное следствие. Пособие для следователя. Москва : Госюриздат, 1948. 193 с.
18. Рахунов Р.Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности по советскому праву. Москва : Госюриздат, 1961. 274 с.
19. Закон «Об утверждении Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и Союзных Республик» от 25.12.1958 г. URL: http://www.innovbusiness.ru/pravo/DocumShow_DocumID_36351.html.
20. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
21. Указ Президії Верховної Ради УРСР «Про внесення доповнень і змін до Кримінально-процесуального кодексу Української РСР» від 30.08.1971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-08/ed19710830>.

Babenko O.G. PRE-REVOLUTIONARY AND SOVIET PERIODS OF DEVELOPMENT OF LEGISLATION CONCERNING A MINOR SUSPECT

The article considers separate periods of development of the legislation concerning the minor suspect. It is noted that the study of the genesis of regulations regarding a juvenile suspect will make it possible to clarify the dynamics of changes in the procedural status of this subject and use their content to develop optimal legal requirements. It is stated that the analysis of the legislation on the juvenile suspect makes it possible to distinguish between two historical periods, such as pre-revolutionary and Soviet. It is emphasized that for the pre-trial investigation the prescriptions of the procedural legislation of the pre-revolutionary period did not establish cardinal differences between the legal status of the adult suspect (accused) and the legal status of the minor in the corresponding status. The exception was the legal regulation of a special precautionary measure – the transfer of a minor under supervision. It is also noted that according to the procedural norms of the pre-revolutionary period at the stage of trial the juvenile offender had more expanded rights and guarantees (participation of defense counsel and legal representatives), which in the course of further reforms of procedural law gradually transformed into a stage of pre-trial investigation. It is noted that the Soviet period of development of legislation on juvenile suspects can be divided into two stages: Stage I – 1917–1958 and Stage II – 1958–1991. The first stage was characterized by such normative prescriptions that conditioned the prevalence of the accusatory and punitive nature of the pre-trial investigation of juvenile crimes. At the second stage, normative acts for the first time established the peculiarities of the procedural position of a juvenile at the stage of pre-trial investigation, namely regulated additional guarantees for the realization of juvenile suspects' right to protection, right to representation, right to liberty, etc. Prospects of research in the specified direction, in particular allocation of other historical periods of development of the legislation concerning the minor suspect are defined; coverage of the genesis of scientific views on the juvenile suspect.

Key words: *juvenile suspect, pre-trial investigation, procedural status, pre-revolutionary period, Soviet period, legislation, supervision, defender, guarantees.*